MUAZ BİN CEBEL (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden, helâl ve haram ilmini en iyi bilenlerden. Adı, Muaz bin Cebel bin Amr bin Evs bin Âbid bin Adiy bin Ka'b el-Ensârî'dir. Künyesi Ebû Abdullah'dır. Milâdî 605 senesinde Medine'de doğdu.

Hicretin 18. (m. 640) yılında Kudüs ile Remle arasındaki Amvas köyünde vefât etti. İkinci Akabe bîatinde, kendi canlarını ve mallarını korudukları gibi Peygamberimize yardım ederek İslâmiyete hizmet edeceklerine söz verip, müslüman olan yetmiş Medineli'den birisi de Muaz bin Cebel'dir (radıyallahü anh). Onsekiz yaşında iken müslüman oldu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) ve Eshâb-ı kiram Mekke'den Medine'ye hicret ettiklerinde bütün malları ve mülkleri Mekke'de kalmıştı. Peygamberimizin emirleriyle Medine'de bulunan müslümanlar, Mekke'den hicret eden müslümanlarla kardeşlik kurarak evlerini, mallarını ve eşyalarını paylaştılar. Muaz bin Cebel de, (radıyallahü anh) Abdullah bin Mes'ûd ve Ca'fer-i Tayyar ile kardeşlik kurmuştu. Hazreti Muaz bin Cebel, Ensâr adı verilen Medineli müslümanlardandır. Hazreti Muaz bin Cebel, Bedir, Uhud, Hendek, Benî Kureyza savaşlarına ve Hayber'in fethine katılmıştı. Mekke'nin fethinde de bulundu ve bundan sonra yapılan Huneyn savaşı sırasında Peygamberimiz (aleyhisselâm) onu Mekke'de emir olarak bıraktı, halka Kur'ân-ı kerîm öğretmesini ve dîni esasları anlatmasını emretti. Bu vazîfesini yapıp Medine'ye döndükten sonra da Kur'ân-ı kerîmi ve din bilgilerini öğretmeye devam etti.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) müslüman beldelerine vâli ve zekât tahsil memurları gönderdiği sıralarda, bir gün sabah namazından sonra Eshâb-ı kirama dönerek“İçinizden hanginiz Yemen'e gider?” buyurdu. Hazreti Ebû Bekir. “Ben giderim yâ Resûlallah” dedi. Peygamberimiz bir müddet sonra, “Hanginiz Yemen'e gider?” buyurdu. Bu sefer Hazreti Ömer “Ben giderim Yâ Resûlallah” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) biraz sonra tekrar “İçinizden Yemen'e kim gider?” buyurdu. Muaz bin Cebel (radıyallahü anh) ayağa kalkıp, “Yâ Resûlallah! Ben giderim” dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Ey Muaz! Bu vazîfe senindir.” buyurdu. Bütün malını, cihâd için Allah yolunda

harcayan Muaz bin Cebel, (radıyallahü anh), Yemen'de vâlilik yapmak, halka İslâmiyeti anlatmak, Kur'ân-ı kerîmi öğretmek ve Yemen ülkesinde toplanan zekât mallarını vazîfelilerden teslim almak ve onların arasındaki ihtilafları çözüp hükme bağlamak üzere Yemen'e gitmek için hazırlandı. Yola çıkmadan önce Peygamberimiz O'na şöyle buyurdu: "Sen ehl-i kitaptan (yahudilerden ve hıristiyanlardan) olan bir kavimle karşılaşacaksın. Onların yanına varınca, önce, onları Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammedin (aleyhisselâm)Allah'ın Resûlü olduğunu tasdîke (inanmaya) davet et. Eğer bunu kabûl ederlerse onlara, Allah'ın beş vakit namazı farz kıldığını haber ver. Bunu da yaptıkları takdîrde, Allah'ın zenginlerin fakîrlere zekât vermesini emrettiğini bildir. Bunu da kabûl ederlerse zekat alırken sakın mallarının (sadece) en iyilerini seçme! Mazlûmun ahını almaktan çekin. Çünkü Allah mazlûmun duâsını (ahını, hemen kabûl eder.)"

Hazreti Muaz diyor ki: "Resûlullah (aleyhisselâm) onlardan, her 30 sığırdan bir yaşında erkek veya dişi bir dana, her bülûğ çağındaki gayri müslimden de, bir dinar veya onun dengi Yemen kumaşı, yağmur suyu ile sulanan her mahsûlden öşür (onda bir) ve ücretle sulanan şeylerden de yarım öşür (yirmide bir) alınmasını emretti.

Muaz bin Cebel, (radıyallahü anh) Yemen'e gitmek üzere yola çıkınca Peygamberimiz (aleyhisselâm) yanında bir miktar yürüdü ve vedalaşırken "Yâ Muaz, sen belki bu seneden sonra beni bir daha göremezsin. Belki dönüşünde burada benim mescidime ve kabrime ziyârete gelirsin" buyurdu. Bunu işiten Muaz bin Cebel (radıyallahü anh) hüzünle gözyaşı dökmeye başlayınca, Peygamberimiz (aleyhisselâm): "Ağlama, Yâ Muaz!.. Bana yakın olanlar (tam bağlı olanlar), nerede olursa olsunlar Allah'a hakkıyla kulluk edenlerdir." buyurdu ve sonra da şöyle sordu: "Sana bir dâva getirilip insanlar arasında hüküm verirken ne ile hüküm vereceksin?" Hazreti Muaz bin Cebel: "Allah'ın kitabı (Kur'ân-ı kerîm) ile hüküm veririm" dedi."Ya O'nda açıkça bulamazsan?" buyurunca, "Peygamberin (aleyhisselâm) sünneti ile hüküm ederim" dedi. "Ya onda da açıkça bulamazsan" buyurunca, "İctihâd ederek, anladığımla hükmederim" dedi.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Muaz bin Cebel'in bu cevabından dolayı çok memnun kalarak mübârek elini O'nun göğsüne koyup: "Elhamdülillah! Allahü teâlâ, Resûlünün elçisini, Resûlullah'ın rızasına uygun eyledi." buyurdu. Sonra Hazreti Muaz bin Cebel'e şöyle duâ etti: "Cenâb-ı Hak seni her taraftan gelecek musibetlerden muhafaza buyursun, insanların ve cinlerin şerrini senden uzaklaştırsın" ve "Senin sebebinle Allahü teâlânın bir kişiyi hidâyete erdirmesi senin için dünyâdan hayırlıdır." buyurdu.

Hazreti Muaz bin Cebel, Yemen'de uzun müddet kaldı. Kendisine verilen vazîfeyi yerine getirdi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtını da orada iken haber aldı. Daha sonra Yemen'deki hizmetini tamamlayıp, Medine'ye dönen Muaz bin Cebel (radıyallahü anh), Hazreti Ebû Bekir'in halifeliği sırasında Medine'de kaldığı müddetçe Hazreti Ebû Bekir onu seçtiği müşavere (danışma) heyetine aldı. Bu sırada Suriye taraflarına da giderek hem oralarda yapılan savaşlara katıldı, hem de insanlara din bilgilerini ve Kur'ân-ı kerîmi öğretti.

Hazreti Ömer'in halifeliği sırasında Kilâboğulları beldesine zekât memuru olarak, sonra da Suriye taraflarında din bilgilerini ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmekle vazîfelendirildi. Filistin bölgesinde bu vazîfesinde iken burada çıkan tâûn (veba) hastalığı salgınına yakalanarak otuzsekiz (38) yaşında iken vefât etti.

Hazreti Muaz bin Cebel'in fazîleti, üstünlüğü çoktur. Onu Resûlullah (aleyhisselâm) birçok hadîs-i şerîflerinde medhetmiş, övmüştür. "Muaz bin Cebel (radıyallahü anh), ümmetimin âlimlerindendir ve çok yüksektir."

"İnsanlar arasında, Allahü teâlânın helâl ve haram ettiklerini en iyi bilen Muaz bin Cebel'dir."

"Kur'ân-ı kerîmi şu dört kimseden alınız (öğreniniz): Muaz bin Cebel (radıyallahü anh), Ubey bin Kâ'b, Abdullah bin Mes'ûd ve Sâlim Mevlâ Huzeyfe."

"Muaz kıyâmette ümmetimin âlimlerinin bir adım önlerinde mahşer yerine gelecektir."

Eshâb-ı kiramdan Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) diyor ki: "Kur'ân-ı kerîmi şu dört kimse toplamıştır. Ubey bin Kâ'b, Muaz bin Cebel (radıyallahü anh), Zeyd bin Sabit ve Ebû Zeyd. Bunların dördü de Ensârdandır.

Hazreti Ömer'e: "Bize kimi halife bırakıyorsun?" denildiğinde buyurdu ki: "Şayet Muaz bin Cebel sağ olsaydı, onu halife bırakırdım ve Rabbime kavuştuğumda, Rabbim bana: "Muhammed aleyhisselâmın ümmetine kimi halife bıraktın?" deyince: "Senin kulun ve Resûlün olan Muhammed

aleyhisselâmın “Muaz, kıyâmet günü, âlimlerin önünde, tek başına bir cemaattır” buyurduğu kimseyi bıraktım, derdim.”

Abdullah bin Mes’ûd (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Muaz bin Cebel, Allah’a ve Resûlüne itaat eden, doğru yolda bulunan bir cemaat gibiydi. Biz O’nu İbrâhîm aleyhisselâma benzetirdik. Çünkü O, insanlara hayrı, iyiliği öğretir. Allah’a ve Resûlüne de itaat ederdi.”

Eîzullah bin Abdullah (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: “Bir gün Humus’ta mescide girmiştim. Baktım ki, orada, Resûlullah’ın 30 kadar Sahâbîsi vardı. Hadîs-i şerifleri mütâlea ediyorlardı. Aralarında genç ve yakışıklı olan birisi vardı ve çok az konuşuyordu. Fakat diğerlerinin, bir hadîs-i şerîf üzerinde şüphe ve tereddütleri olduğu zaman, hemen ona sorarlardı. O da, bunlara cevap verirdi. Onun cevabı üzerinde hepsi kanaat getirir ve onda ittifâk ederlerdi. Hiç birisi Ona itirazda bulunmazdı. Ben de çok merak ettim ve (Sen kimsin, ey Allah’ın kulu?) diye suâl ettim. Bana buyurdu ki: (Ben Muâz bin Cebel’im!). Ebû Müslim-i Hülvânîve Ya’kub bin Zeyd bin Ceriyye de, bu haberi nakletmektedirler.

Abdürrezzâk, Abdülmelik bin Cüreyc’den haber veriyor ki, Muâz bin Cebel’in (radıyallahü anh) bir hurma ağacı vardı. Hurmalarını toplayıp hepsini sadaka verdi. Kendine bir şey kalmadı.

Muhammed bin Ka’b (radıyallahü anh) da: “Ben Muâz bin Cebel’i (radıyallahü anh) gördüm. Genç ve etine dolgun yakışıklı bir kimseydi. Kerem sahibi olup, çok cömertti. Bir kimse, ondan bir şey isteyip de, yok dediği olmazdı. Elinden geldiği kadar temin edip, ona verirdi” dedi. O, malının tamamını fakîrlere sadaka olarak dağıtır, kendisi borçlu olarak yaşardı. Hatta bir keresinde böyle yaptığını Resûlullah efendimiz haber almıştı. Muâz bin Cebel’in (radıyallahü anh) alacaklılarını çağırıp, ona kolaylık göstermelerini ve borçlarının bir kısmını kendisine hediye etmelerini söyledi, hemen hepsi yahûdi olan alacaklıları, bu müsamahayı göstermediler. Sonra, Resûlullah efendimiz, Muâz bin Cebel’i huzûruna çağırıp, durumu ona bildirdi. Bunun üzerine Muâz bin Cebel (radıyallahü anh), gidip elindeki bütün gayrimenkullerini sattı. Paralarını alıp, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) huzûruna geldi. Alacaklılar da, oradaydı. Borçlarının hepsini ödedi. Ondan sonra elinde hiçbir malı ve mülkü kalmadı.

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh), Peygamberimizden (aleyhisselâm) pek çok hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Onun rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerin çoğu Sahih-i Buhârî ve Sahih-i Müslim’de, bir kısmı da diğer hadîs kitaplarında yer almıştır. Hazreti Muâz şöyle anlatıyor:

Bir gün Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) bir hayvana binmişti. Ben de arkasında bulunuyordum. Bana “Ey Muâz” diye seslendiler. Ben de: “Emredin, Yâ Resûlallah!” dedim. Üç kerre ismimi söyledikten sonra: “Cenâb-ı Hakkın kulları üzerinde olan hakkı nedir biliyor musunuz?” buyurdu. “Allah ve Resûlü daha iyi bilir” dedim. Bunun üzerine: “Cenâb-ı Hakk’ın kulları üzerindeki hakkı, onların kendisine ibadet etmeleri ve başka, hiç bir varlığı ona şirk (ortak) koşmamalarıdır.” buyurup tekrar sorarak:

“Kullar bu vazîfelerini yerine getirirlerse, Allah’dan bekledikleri hakları (Allahü teâlânın onlara va’d ettiği) nedir, bilir misin?” buyurdular. Ben yine “Allah ve Resûlü daha iyi bilir” deyince: “Bu takdîrde kulların Allah üzerindeki hakkı (Onlara va’d ettiği) ni’met, O’nun kullarına azâb etmemesidir...”

Muâz bin Cebel’in (radıyallahü anh) bizzat Peygamber efendimizden işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları da şunlardır:

“Allah’ım! Kötü insanları (facirleri) bana ikram ettirme ki, kalbim onlara meyletmesin.”

“Ahlâkınızı güzelleştiriniz.”

Hazreti Muâz, Resûl-i Ekrem’e, (aleyhisselâm) “Hangi amel daha makbûldür?” diye sordu. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm), dilini ağzından çıkarıp elini dilinin üzerine koyarak dilini göstermiş ve “Bunu koruman en makbûl bir ameldir” buyurmuştur.

“Zillet, mü’minin ahlâkı değildir. Ancak ilim talebinde olabilir.”

“Cennet bahçelerinde eğlenmek isteyenler Allah’ı çok zikir etsinler.”

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) şöyle rivâyet eder: Resûlullah (aleyhisselâm) bana buyurdu ki: “Ey Muâz! Sana Allah’dan korkmayı, O’na sığınmayı, doğru konuşmayı, verdiğin sözde durmayı, herkese selâm vermeyi, güzel amel ve işlerde bulunmayı, öksüze merhamet etmeyi, tatlı sözlü olmayı, Kur’ân-ı kerîmi okuyup anlamayı, ahireti sevmeyi, âhıret hesabının korkusunu taşımayı ve herkese şefkat kanatlarını germeği tavsiye eder; hikmet sahiplerine kötü söz söylemekten, doğruyu yalanlamaktan, günahkâra itaatten, âdil

hükümdâra isyandan ve yeryüzünde bozgunculuk yapmaktan seni nehyederim, (sakındırırım). Her yerde Allahü teâlâyı zikretmeyi ve her günahın peşinden tövbe etmeyi tavsiye ederim. Gizli günah işlediğin zaman gizli, aşikare günah işlediğin zaman aşikare tövbe edersin."

Hazreti Muâz, Peygamberimizden (aleyhisselâm) nasihat istediğinde: "Allah'ı görür gibi ibadet et ve kendini ölmüş gibi bil! İstersen bütün bunları içine alan daha mühimini bildireyim: Dilini tut!" buyurdu.

Resûl-i Ekrem yine bana: "Müslümana kötü söylemekten ve âdil hükümdâra isyan etmekten seni nehyederim." buyurdu.

Ebû İdris el-Havlânî, Hazreti Muâz bin Cebel'e: "Seni Allah için seviyorum" dediğinde, Muâz bin Cebel: "Sana müjdeler olsun! Ben Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) şöyle buyurduğunu, işittim: "Kıyâmet günü Arşın etrâfında, bir takım insanlar için kürsüler kurulacaktır. Bunların yüzleri ayın ondördü gibi parlayacaktır. İnsanlar feryad ederken onlar korkmazlar. Korku ve kederleri olmayan kimseler, Allah'ın gerçek dostlarıdır" buyurdu. Peygamberimize bunların kim olduğu sorulunca: "Onlar Allah için sevişen kimselerdir." buyurdu.

Peygamberimiz Hazreti Muâz'a: "Ya Muâz! Ben seni severim. Bunun için her namazdan sonra şu duâyı terk etme!" buyurdu ve duâyı okudu: "Allahümme e'ınnî alâ zikrike ve şükrike ve husni ibadetike." Ya'ni, "Allahım! Ancak seni anmak, sana şükretmek ve güzelce ibadet etmek için bana yardım et" "Ey Allah'ım! Seni sevmeyi ve seni seveni sevmeyi ve senin sevgine beni yaklaştıracak şeyi sevmeyi bana nasîb et ve senin sevgini (sıcak ve hararetli günde) soğuk suyu sevmekten bana daha sevimli kıl!"

"Allahü teâlâ kıyâmet günü mü'minlere: "Bana kavuşmayı sever miydiniz?" diye sorar. Onlar da: "Severiz, Yâ Rabbi!" derler. Allahü teâlâ: "Niçin seversiniz?" diye sorar. Onlar da: "Af ve mağfiretini ummak için!" derler. Cenab-ı Hak da "Ben de size af ve mağfireti, kendime borç edindim buyurur."

"Her insanın dört gözü vardır. Bunların ikisi başındadır. Bunlarla dünyâ işlerini görür. Diğer ikisi de kalbindedir. Bunlarla da âhıret işlerini görür."

"Bir kimse, deve üstünde düşmanla dövüşürse, Cennet ona vacip olur. Bir kimse, içinden doğru olarak şehîd olmayı ister, sonra ölürse veya öldürülürse, onun için şehîd sevâbı vardır. Bir kimse, Allah yolunda yaralanırsa veya bir zahmet görürse, kıyâmet günü zafir renkli ve misk kokulu olarak gelir."

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: Bir gün Resûlullah'ın huzûrunda bir adamın çok aciz bir kimse olduğunu söylediler. Resûlullah (aleyhisselâm): "Kardeşinizi gıybet etmeyiniz"buyurdu. Onlar "O, dediğimiz gibidir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm): "Öyle olmasa o zaman iftira etmiş olursunuz" buyurdular.

"Üç şey var ki, onlar dünyâda bir yabancı gibidir: Zâlimin elinde Kur'ân-ı kerîm, kötü insanlar arasında iyi bir kimse, bir evde durup okunmayan Mushaf."

"İnsan, kıyâmet günü şu dört şeyden sorulmadıkça, hiçbir yere adım atamaz: 1- Ömrünü nerede tükettiği, 2- Gençliğini nerede harcadığı, 3- İlmi ile ne gibi amel işlediği, 4- Malını nereden kazanıp nereye harcadığı."

"Muhtekir, (karaborsacılık yapan) ne fenâ bir kuldur! Allahü teâlâ fiyatları ucuzlatırsa adamın keyfi kaçar, yükseltirse o zaman ferahlar."

"Bid'at sahibine hürmet etmek için yürüyen kimse, İslâm'ı yıkmağa yardım etmiştir."

"Her kim kırk gün ümmetimin nafakası üzerinde karaborsacılık eder de, sonra bu kazancını sadaka olarak dağıtırsa, onun bu sadakası kabûl edilmez."

Muâz bin Cebel, çok ilim sahibi olup, Eshâb-ı kiramın sevdiği ve müşkil meselelerini sordukları kıymetli bir zât idi. Çok cömert olup, az konuşur ve hikmetli söylerdi.

Abdullah bin Seleme şöyle anlatıyor: Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) tâûn hastalığına yakalanmıştı. Rahatsızlığı çok arttığı bir sırada, talebelerinden Amr bin Meymun el-Evdî ziyârete geldi. Durumunun çok ağır olduğunu görünce, ağlamaya başladı. Hazreti Muâz, Ona: "Niçin ağlıyorsunuz?" diye ordu. O da: "Ey Muâz! Allah'a yemîn ederim ki, sen benim hocamsın. Bana dünyalık yardımında bulunuyorsun diye ağlamıyorum. Ben, senden dinimi öğreniyor ve ilim alıyordum. Senin ölümünden sonra dinimi ve ilmi bana öğretecek kimsenin bulunmamasından korkuyorum ve onun için ağlıyorum." Bunun üzerine Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Hayır, bundan korkma! Îmân ve ilim, kıyâmet gününe kadar yerindedir, arayan bulur ve Allahü teâlâ bunları isteyen kimseye öğretecek birini gösterir. Allahın kitabı Kur'ân-ı kerîm ve Peygamberi'mizin sünneti, kıyâmet gününe

kadar korunacaktır. Nitekim Allahü teâlâ ilmi ve imânı İbrâhîm aleyhisselâma ihsân etmiştir. Halbuki o zaman, imânı ve ilmi bilen ve öğreten hiç kimse de yoktu. İbrâhîm aleyhisselâm istediği için Cenâb-ı Hak, O'na ihsân etti. İlmi, Hazreti Ömer'den, Hazreti Osman'dan ve Hazreti Ali'den alınız! Eğer onları da kaybederseniz, Ebü'd-Derdâ'dan, Abdullah İbn-i Mes'ûd'dan, Selmân-ı Fârisî'den ve Abdullah İbn-i Selâm'dan alınız! Âlimin yanılmasından korkunuz! Doğru olanı, hakîkati kim bildirirse kabûl ediniz! Doğru, hak olmayanı da söyleyen kim olursa olsun, Onu reddediniz!"

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Âlimlere Cennette de ihtiyâç vardır. Çünkü Cennet ehline ne isterseniz isteyin denildiğinde, onlar ne isteyeceklerini ve nasıl isteyeceklerini bilemeyecekleri için âlimlere soracaklar."

Bir gün, birisi Hazreti Muâz bin Cebel'in huzûruna gelip selâm vermişti. Biraz sonra vedâlaşıp ayrılacağı sırada, Ona buyurdu ki: "Ey falan! Dünyadaki nasîbin ne ise ve nerede olursa gelip seni bulacaktır. Sen ise, dünyâdaki nasîbinden daha çok âhıret nasîbine muhtaçsın. Âhıret nasîbini, dünyâ nasîbine tercih et! Hatta öyle olmalısın ki, çok ihtişamlı bir âhıret servetine sahip olasın! Dünya ni'metleri geçicidir. Âhıret için elde ettiklerin ise, nerede olursa seninledir."

Yine buyurdu ki: "İyi bir müslüman olarak ölüme hazır ol! Mazlûmların bedduâsından çok sakın ve hiç kimseye zulüm etme!"

"Cennet ehlinin tek bir hasreti (pişmanlığı) vardır. O da, Allahü teâlâ'yı zikretmeksizin geçirdikleri vakitlerdir."

Ebû Bahiri şöyle anlatıyor: Bir gün Humus şehrinde câmiye gitmiştim. Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) da, orada bulunuyordu. Yanında bir grup kimseler vardı. Onlara buyurdu ki: "Bir kimse, Allahü teâlânın huzûruna kâmil, olgun bir imânla gitmek istiyorsa, beş vakit namaz için çağırılan yere gelip namazını kılsın. Çünkü beş vakit namazı câmide cemaatle kılmak, hidâyet yollarından olup, hem de Peygamberimizin mühim sünnetidir. Hiç kimse, benim evimde namaz yerim vardır ve ben evimde namazımı kılıyorum, demesin! Böyle yaparsanız, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) sünnetini terk etmiş olursunuz. Bu da dalâlettir."

Hazreti Muâz bin Cebel'e: "Hangi duâ ve ne zaman kabûl olunur?" diye sorulunca, buyurdu ki: "İnsanlar gaflette oldukları zaman, sen Allahü teâlâya dön ve ondan ne dilersen o zaman iste! İşte o zaman duâlar makbûldürler."

Meymûn-i Evdî anlatıyor: Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) bir gün ayağa kalktı ve buyurdu ki: "Ey Evd kabilesi! Ben Resûlullah'ın (aleyhisselâm) elçisiyim. Sizlere bir şeyler öğretmek istiyorum. Hepiniz biliniz ki dönüşünüz Allahü teâlâyadır. Dönüşten sonra da, ya Cennet veya Cehennem vardır. Cennet ve Cehennemin ikisi de ebedîdirler. İkisinde de ölüm ve yok olmak yoktur."

Yezîd bin Câbir diyor ki: Ben Muâz bin Cebel'den şöyle işittim. Buyurdu ki: "Ne kadar çok ilim öğrenirseniz öğrenin, bunlarla amel etmedikçe öğrendiğiniz ilimden sevâb alamazsınız."

"Üç şey, Allahü teâlânın gazâbına sebep olur, bunlar Hikmetsiz gülmek, uykusu gelmediği halde sabaha kadar ibâdetsiz vakit geçirmek ve karnı acıkmadığı halde fazla yemek yimek."

Recâ bin Hayve şöyle bildiriyor: Bir zamanlar Muâz bin Cebel'in (radıyallahü anh) bir sohbetinde bulunmuştum, ilim hakkında şöyle buyurdu: "Size benim vasıyyetim olsun! İlmi, ancak Allah rızası için öğrenin! Zira Allah rızası için öğrenilen ilim, takvâyı (Allahtan korkmayı) hâsıl eder. Bu niyetle ilim aramak ibâdettir. Bu ilmi müzakere etmek tesbihtir, ilimden konuşmak, Allah yolunda cihaddır. Bilmeyene ilim öğretmek sadakadır. Bir mecliste bulunanlara ilimden bahsetmek, Allahü teâlâ'ya yakınlıktır. Zira ilim, helâl ile haramın terazisi, Cennet ehlinin minaresi, gurbette insanın arkadaşıdır. Bir insan, bir yerde yalnız kaldığı zaman, ilim ona sıkıntıyı gideren bir arkadaş olur. Sıkıntı ve genişlik zamanlarında ilim sahibine delîldir. İlim, düşmanlara karşı çok iyi bir silâhtır. İlim, büyüklerin yanında dindir. Dostlarının yanında insanın süsüdür. Cenâb-ı Hak bir kavmi, ilim ile yükseltir, insanı ilimle başkalarına rehber, öncü yapar ve ona itaat ederler. Melekler dahi ilim sahiplerinin dostluklarını arzular ve kanatlarını onların üzerine gererler. Canlı ve cansız her ne varsa, hatta denizlerdeki balıklar ve diğer hayvanlar, havada uçan kuşlar, karadaki bütün hayvanlar, âlimlere istiğfar ederler. Çünkü ilim, insanın kalb gözünü açar. Gözleri karanlıktan aydınlığa kavuşturan bir nûrdur. İlim ile amel eden insan, seçilmiş kimselerin makamlarına yükselir, ilim sahipleri, dünyâ ve âhirette yüksek derecelere erişir, ilimde tefekkür, nafile oruç tutmak gibidir. İlmin öğretilmesi nafile namaz kılmaktan sevâbtır. İlim ile, helal ve haram olan şeyler ayırt edilebilir. İlim, amellerin imamıdır. Amel, ilme tâbidir, İlimsiz amel olmaz, ilim, Cennet yoluna ışıktır. Cehennemlik olanlar, ilimden mahrûm kalanlardır. Dünya ve âhiret se'âdetinin kaynağı ve bütün ibâdetlerin efdali, en üstünü ilimdir."

Hazreti Muâz bin Cebel oğluna şöyle vasıyyet etmişti:

“Ey oğlum! Bir namazını kıldığın vakit, o namazın senin kıldığın son namazın olacağını düşün! Bir daha böyle bir namaz vaktine yetişeceğini ümit etme!”

“Ey oğlum! Mü’min olan bir kimsenin iki hayırlı iş arasında ölmesi lâzımdır. Yani bir hayırlı işi yaptığı zaman; ikinci hayırlı işi yapmak niyetinde ve kararında olmalıdır.”

“Şeytan, pazarda, yalan hile, hıyânet ve yemîn ettirerek müslümanları günaha sokmaya çalışır, önce gidip, geç çıkanlara daha çok asılır.”

Hazreti Muâz bin Cebel’e: “Falanca, Kur’ân-ı kerîm yazıp satıyor” dediklerinde, “Bu, Kur’ân-ı kerîmi satmak değildir. Kâğıt ve işçilik ücreti istemektir. Kur’ân-ı kerîmi satmak demek, onu para ile, ücret ile öğretmektir” buyurdu.

“Allahın buğz ettiği kimseler, mescidlerde dilenenlerdir. Yani onlar, Allah’ın evlerinde, yüce ve münezzeh olan Allahtan değil de, başkalarından isterler. Bir de istediklerini vermeyenlerin günahlarına girmiş olurlar.”

“Bir din kardeşini sevdiğin zaman onunla münâkaşa etme! Ona fenâ harekette bulunma ve onun hakkında, başkasına; (Bu nasıl adamdır?) diye sorma! Olur ki, onun bir düşmanı ile karşılaşırsın da, onda olmayan bir şeyi sana bildirir. Böylece seninle onun arasını açmış olur.”

Birisi Muâz bin Cebel’e (radıyallahü anh): “Bana öğüt ver!” deyince, “Merhametli ol ki, ben de senin Cennet’e girmene kefil olayım” buyurdu.

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: Bir gün Resûlullah’ın (aleyhisselâm) huzûruna varmıştım. Bana: “Ey Muâz! Sen, bu akşam nasıl sabahladın?” buyurdu. Ben de: “Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ’ya îmân etmiş olarak sabahladım” dedim. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz: “Ey Muâz! Senin her sözünün doğruluğuna bir delîlin vardır. Bu sözünün doğruluğunun delîli nedir?” buyurdular. Ben de şöyle cevap verdim: “Yâ Resûlallah! Ben, geceden, gündüze çıktığım zaman, bir daha akşamı beklemem. Akşam olduğu zaman da, sabaha kadar yaşayacağımı hiç ümit etmem. Bir adım attığım zaman, ikinci adımı atacağımı sanmam. Her insanın bir eceli olduğunu bilirim. Ecelinin saati geldiği zaman, o anda ecelinin ona yetişeceğini bilirim. Bütün insanlar mahşerde haşr olunurlar. Kimisi Peygamberi ile beraberdir. Kimisi de taptıkları ile beraber olacaktır. Ben ise, kendimi sanki Cehennemdeki insanların azaplarını ve Cennetteki insanların ni’metlerini her an görüyorum gibi düşünürüm.” Bunun üzerine Resûlullah efendimiz buyurdu ki: “Ey Muâz! Sen çok iyi yapmışsın. Böyle düşünmeye devam et ve bundan hiç ayrılma!”

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh): “Sırat köprüsünü geçinceye kadar mü’minin huzûru olmaz” buyurdu.

İmâm-ı Tâvûs bin Keysân, geceleri ibâdet ve zikir ile geçirir, tefekkür ederdi. Sabaha kadar kıbleye karşı otururdu. Ve “Cehennemi hatırlamak, korkanların uykusunu unutturmuştur” buyururdu. Bir defasında Muâz bin Cebel’i de (radıyallahü anh), ağlarken gördüler ve “Niçin ağladığını?” sordular. Buyurdu ki: “İnsanlar iki gruptur. Biri Cennetlik, diğeri Cehennemlik. Acaba ben hangisinden olacağım? diye ağlıyorum.”

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh), ölümü esnasında: “Allahım, şimdiye kadar senden korkuyordum. Fakat şimdi sana ümit besliyorum. Allahım, ben sular akıtıp, ağaçlar sulamak ve bahçeler yetiştirmek için yaşamak istiyorum. Susuzluktan ciğerleri yananları sulamak, darda kalanlara genişlik göstermek, âlimlerin sohbetine devam edip, kendimi onların zikir halkalarına sıkıştırmak için yaşamak istiyorum” dedi. Ölüm sancıları şiddetlenip baygınlıklar geçirip, ayıldıkça: “Allah’ım! Beni ne kadar sıkıştırırsan sıkıştır, bilirsin ki, kalbim sana bağlıdır, seni sever” buyurdu.

Allahü teâlâ bir kulunu hastalığa müptelâ kıldığı zaman, sol yandaki meleğe şöyle buyurur: “Kalemi ondan kaldır!” sağ yandaki meleğe ise, şöyle buyurur: “Bu kuluma sağlığında işlediği amelden daha iyisini yaz! Çünkü o, teminatım altındadır.” Abdullah bin Seleme’ye şöyle nasîhat etti: “Allahü teâlânın emrettiği beş vakit namazı kıl, ye, iç ve uyu! Helâl kazan, günahkâr olma! Müslüman olarak öl! Mazlûmun ahından ve bedduâsından sakın!”

Peygamberimizin (aleyhisselâm) çocuğunun ölümü üzerine Muâz bin Cebel’e gönderdiği ta’ziye mektûbu şöyledir:

“Allahü teâlâ sana selâmet versin!

Ona hamd ederim. Herkese iyilik ve zarar, yalnız O’ndan gelir. O dilemedikçe, kimse kimseye iyilik ve kötülük yapamaz.

Allahü teâlâ, sana çok sevâb versin. Sabr etmeni nasîb eylesin! O’nun ni’metlerine şükür etmenizi ihsân eylesin!

Muhakkak bilmeliyiz ki, kendi varlığımız, mallarımız, servetimiz, kadınlarımız ve çocuklarımız, Allahü teâlânın sayısız ni’metlerinden, tatlı ve faideli ihsânlarındandır. Bu ni’metleri, bizde sonsuz kalmak için değil, emanet olarak kullanmak, sonra geri almak için vermiştir. Bunlardan, belli bir zamanda faideleniriz. Vakti gelince, hepsini geri alacaktır.

Allahü teâlâ, ni’metlerini bize vererek sevindirdiği zaman, şükr etmemizi, vakti gelip geri alarak üzüldüğümüz zaman da, sabr etmemizi emir eyledi. Senin bu oğlun, Allahü teâlânın tatlı, faydalı ni’metlerinden idi. Geri almak için sana emanet bırakmış idi. Seni, oğlun ile faydalandırdı. Herkesi imrendirecek sekide sevindirdi, neşelendirdi. Şimdi geri alırken de, sana çok sevâb, iyilik verecek, acıyarak, doğru yolda ilerlemeni, yükselmeni ihsân edecektir. Bu merhamete, ihsâna kavuşabilmek için sabır etmeli, O’nun yaptığını hoş görmelisin! Kızar, bağırır, çağırırsan, sevâba, merhamete kavuşamazsın ve sonunda pişman olursun. İyi bil ki, ağlamak, sızlamak, derdi, belayı geri çevirmez. Üzüntüyü dağıtmaz! Kaderde olanlar başa gelecektir. Sabır etmek, olmuş bitmiş şeye kızmamak lâzımdır.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe, cild-3, sh. 426

2) El-İstiâb, cild-3, sh. 355

3) El-A’lâm, cild-7, sh. 258

4) Hilyet-ül-evliyâ, cild-1, sh. 228

5) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-2, sh. 583

6) Üsûd-ül-gâbe, cild-3, sh. 376

7) Vehhâbiye Nasîhat, sh. 79

8) Eshâb-ı Kirâm, sh. 45

9) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye, sh. 1038